

Univerza za tretje življenjsko obdobje **41** let

Le sužnji ne smejo izreči svojih misli
Evipid

Vaši predlogi in sodelovanje so dragoceni

Ljubljana, januar 2025

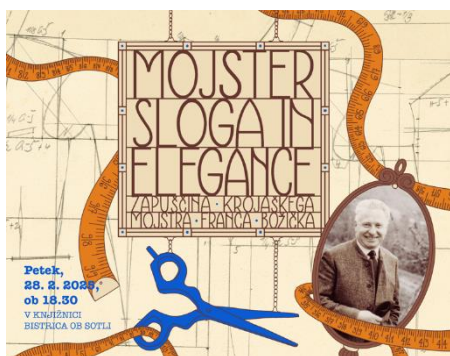
Članice mreže Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje so predlagale svoje predstavnike v programski odbor, ki bo skrbel za izbor vprašanj, tem in predlogov za obogatitev e-novic in periodične publikacije Mentor in znanje. Skrb odbora bo usmerjena tudi v navduševanje potencialnih avtorjev prispevkov. Prejeli smo zanimive predloge, da bomo lahko skupaj naredili ožji izbor za obravnavo vsebin v tem letu. Največ vprašanj je, pričakovano, v povezavi s skupinsko dinamiko, nespoštovanjem načel zavezanosti poslanstvu UTŽO, obvladovanje generacijskih razlik med starejšimi in nekoliko mlajšimi študenti, načini vodenja majhnih ali večjih študijskih skupin, telo v izobraževanju starejših odraslih, znanje za zdravo staranje.

Kaj pravkar počno v Društvu Dvig - UTŽO Dragomer?

Dragomer, februar-marec 2025

Eno temeljnih načel Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje je, da z znanjem in spretnostmi izstopamo v javnost, da s kulturo in umetnostjoboljšamo življenje v svojem lokalnem okolju. V Društvu Dvig so to načelo razumeli na več načinov. Med drugim izdajajo *Pogovore z občani*. V prihajajoči številki se bodo posvetili tistim, ki so si skozi življenje nabrali največ modrosti, denimo ing. Leopoldu Blazniku, »človeku s plazu«, ki se je rodil v Sevnici. Pogovarjali smo se z njim o tem, kako se človek počuti pri 91-tih, o tem, kaj je v njegovih očeh ljubezen, kako sta z ženo postala Dragomerčana, pa tudi o njegovi mami in očetu, o obrtniško in podjetniško spretnih Sevničanih, kulturnem življenju v njihovem že zgodaj industrializiranem kraju. V štirih urah pogovora so privršali na plano mnogi spomini. Ing. Blaznik je s svojo ekipo v Iskri avtomatiki "zagrešil" še danes iskano Miniramo, prenosni črno beli televizor, ki nas je spremljal na počitnice in še kam ... Naši mentorji in mentorice, študenti in študentke, ali preprosto krajanji in krajanke v visoki starosti so dragocen in cenjen vir za razumevanje krajevne identitete, minulosti in sedanosti. So tudi vir znanja za prihodnost.

Mojster sloga in elegance

Bistrica ob Sotli, 28. februar 2025

Člani UTŽO Bistrica ob Sotli so pripravili razstavo »Mojster sloga in elegance«, ki predstavlja zapuščino domačina, krojaškega mojstra Franca Božička. Franc Božiček je s krojaško obrtjo kot z aktivno vlogo v lokalni skupnosti veliko prispeval k razvoju svojega kraja Bistrica ob Sotli. V svojo obrt je vpeljeval sodobne modne trende, njegova oblačila so postala sinonim za vrhunsko kakovost. S spremljanjem modnih novosti in izjemno ročno spretnostjo je bil poznan zunaj lokalnih meja, naročila za njegove izdelke so prihajala tudi iz urbanih centrov. Izjemna je bila tudi njegova vloga v lokalnih društvih. Razstavo je pospremila izdaja istoimenske publikacije, ki sta jo s prispevkom dopolnili red. prof. dr. sc. Jelka Geršak in zgodovinarica Lucija Zorenč, v njej so zbrani tudi osebni spomini. (Vir: Irena Černelč)

Marten Van Cleve: Portret srednjeveške prostitutke

Z več znanja k oblikovanju stališč do prenove ljubljanske tržnice

Ljubljana, januar-februar 2025

Urbanistične in druge spremembe v mestu so predmet preučevanja študijske skupine *Trgi, ulice in stavbe okoli nas* (mentorica Meta Kutin). Namen izobraževanja starejših je ustvarjanje osebnih stališč na temelju pridobljenega znanja in ker se v Ljubljani že dolgo bje bitka mnenj glede preureditve tržnice, so tržnice postale predmet preučevanja te študijske skupine. Ker so tržnice pomembne za ustvarjanje ekonomskega bogastva in oživljanje mesta, jih velja dobro razporediti v mestnem prostoru. Njihov nastanek je zaslediti že v Mezopotamiji, zlata doba tržnic pa se pričinja v 15. stoletju. V njihovi bližini ali kar v nadstropju nad pokrito tržnico je bila običajno mestna uprava, saj je tako trgovanje dobro nadzorovala in je učinkovito pobirala davščine. Tržnice so bile sprva pregledne, pokrite, v obmorskih mestih pa se je trgovanje nemalokrat odvijalo v zračni loži, ponekod je še danes tako. Trgovanje je v srednjem veku potekalo pod arkadami (v izogib nesnagi iz zraka). Tržnice pa so običajno del trga, na katerem se odvijajo tudi druge »zanimive« javne dejavnosti (usmrtnice, prireditve, tudi športne). Nemalokrat so tja postavljali celo tribune za boljši razgled na dogajanje. V 19. stoletju je postala dejavnost tržnic zgoščena in nepregledna. Tja so prišle različne neustrezne dejavnosti (tako kot danes). Dogajale pa so se na tržnicah tudi moralno nečedne stvari, kot je razbrati s

slik srednjeveških slikarjev. Na tržnici je bilo moč kupiti marsikaj, tudi ljubezen, zmikavti so bili tam na delu, za povrhu pa »dobra vaga« ni bila zmeraj dobra vaga ... Pa še to: tržnice so zmeraj motile mestni promet in ustvarjale goro odpadkov ... v veliko veselje miši in podgan.

Palmira Pečnik, 2025

Razstava Pointilistični utrip utripa barvito Ljubljana, februar-maj 2025

Pointilizem slavi barvo. Je slikarska tehnika, s katero umetnik slike ne ustvarja s črtami ali potezami čopiča, temveč s številnimi majhnimi, drugo ob drugi nanešenimi pikami barve. Ko gledalec stoji na ustrezni razdalji od slike, se pike optično zlijejo in ustvarijo vtis celovitosti podobe. Ta tehnika omogoča izjemne svetlobne učinke in daje sliki posebno živost. Dve slikarski skupini Univerze za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani sta pod očesom mentorice akad. slikarke Duše Jesih ustvarili barvite podobe, ki jih vsakdo vidi na svoj način. Tehniko sta že leta 1886 razvila Georges Seurat in Paul Signac in tako našla pot iz pointilizmu sorodnega impresionizma.

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ in
KROŽEK USTVARJALNO PISANJE PRI UNIVERZI
ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE V LJUBLJANI
vas priznato vabita na

**literarni dogodek
SPOGLEDOVANJA
S ČASOM**

v četrtek, 20. februarja 2025, ob 16.00,
v Slovenski etnografski muzej, na Metlikovo 2, v Ljubljani.

Ob pripravi razstave *Človek in čas: Od ponedeljka do večnosti* je SEM ponudil k odelovanju krožek *Ustvarjalno pisanje*. Razstava raziskuje odnos človeka do časa in spodbuja premišljevanje o našem doživljanju, doživljanju in razumevanju te vsestranske držljive. Časni krožek so si tega črpali navdih za pisano abscedenčno lastnik izkustven in spetnjanj. Delček njihovega ustvarjanja je objel del razstave, rezultat pa je tudi brskanje z našim spogledovanjem s časom. Na literarnem dogodku vam bodo avtorji predstavili del svojega živalskega dvoletnega ustvarjanja. Veselimo se vašega obiska in iskrenega preživljanja časa ob besedah!

Mentorica: Neli Filipič
Avtorji besedil: Milica Bučar, Ljuba Dvornik, Borisa Erbežnik, Zvezdana Hladnik, Anja Lanič, Anja Lanič, Nevena Lapanja, Selma Mečvid, Vesna Mlečič, Črna Mirošič, Ingrida Pajnič, Tjaša Petič, Bojan Pfeifer, Alena Pogodnik, Ota Reichenberg, Brigita Rupnik, Julija Šušter, Alena Širi, Maja Ana Vesel, Sončka Vlašar.

SEM | SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ | Vstop je prost.

Spogledovanja s časom SEM, 20. februar 2025

Študijski krožki za ustvarjalno pisanje UTŽO Ljubljana (mentorica Neli Filipič) so dve študijski leti sodelovali s Slovenskim etnografskim muzejem pri nastajanju razstave »Človek in čas: od ponedeljka do večnosti«. Prispevali so svoja besedila o času, miselne utrinke v kratki prozi in poeziji. Izbor njihovih besedil lahko obiskovalci preberejo na razstavi, del svojega živahnega ustvarjanja pa so ustvarjalke in ustvarjalci predstavili na literarnem dogodku v Slovenskem etnografskem muzeju.

Enajsta šola v knjigarni doslej in v prihodnje

André Malraux, teoretik umetnosti in pisec v slovenščino prevedene *Kraljeve poti*, verjame, da morata biti znanje in umetnost povsod tam, kjer so ljudje. Ob poznavanju te misli smo pred več kot desetimi leti nekatere svoje dogodke odprli zunaj zidov UTŽO in tako je nastala *Enajsta šola v knjigarni* - tudi v spomin na Enajsto šolo pod mostom iz naših osnovnošolskih časov. Vsak prvi torek v mesecu ob enajsti uri v Mladinski knjigi tečejo naša predavanja in nastopi. V prvih mesecih tega leta smo vas vabili na naslednje dogodke, o katerih lahko berete dalje na povezavah:

Judita Krivec Dragan: [Podoba v filmu, film o podobi. Likovna umetnost in film.](#)

[Ko misel prebudi besedo ... predstavitev literarnega ustvarjanja študijskih krožkov za ustvarjalno pisanje](#)

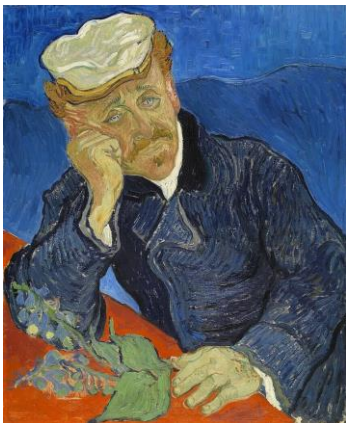
Dr. Ajda Pretnar Žagar: [Spoznamo svet umetne inteligence](#)

Prihajajoči dogodek v aprilu je zasnovala Alenka Gabriela Ščuka. Tema? [Tekstil in trajnost](#)

Come together ali srečanje Združenja DANET je bilo tokrat posvečeno ženskam

Ulm, spletno okolje, 9. marec 2025

Udeležila se ga je dr. Dušana Findeisen s predavanjem *Ženske niso nepopolni moški*. »Hvala bogu, Janez, da si z nami, da smo ljudje«, je priljubljena ženska šala v Sloveniji. Ste že kdaj slišali ta ali podoben rek v drugih evropskih jezikih in kulturah?, je Dušana vprašala navzoče. Ste kdaj pomislili, kaj se skriva za takšnimi samoponiževalnimi humornimi stavki? Ste že kdaj slišali za delo Zore Janžekovič ali Émilie du Châtelet? Ste kdaj širše razmišljali o težko pridobljenih pravicah žensk, ki jih je treba braniti, zlasti v kriznih časih? V Evropi ženske seveda niso nevidne, toda ali so dovolj vidne ali vidne na pravi način, če so tiste z javnim imenom pogosto okleščene na podobo in ceno svojih torbic, čevljev in oblačil? Ste kdaj pomislili, da je bolje, da je jezik, ki ga uporabljamo, spolno nevtralen, da jezik vpliva tudi na ženske in njihove družbene odnose? To so bila zgolj nekatera izhodišča za razpravo na srečanju.

Vincent van Gogh: Potret dr. Gacheta

Starejši in zdravstvo, to je zdaj vprašanje

10. februar 2025, spletno okolje

Potekalo je predavanje po Zoomu in nato razprava pri IFA (International Federation on Ageing) na temo *Starejši in zdravstvo*. Predavateljica dr. Paola Rochon trdi, da živimo v obdobju, ko v zahodni civilizaciji institucije propadajo. Pojavljati so se začele z nastankom industrijske družbe, zato ob prehodu v informacijsko družbo ne ustrezajo več, in zato propadajo. To se pozna tudi v javnih zdravstvenih sistemih držav zahodne civilizacije. Čeprav je predavateljica kanadska zdravnica, se je mestoma zdelo, da govori (tudi) o naših problemih.

Nove razmere v zdravstvu so vse številnejše starejše porinile na obrobje. Ker vsi hočejo čim večji dobiček, se vedno bolj uveljavlja načelo »stroškovne učinkovitosti« (ang. cost effective), glede dobička pa se vsi raje zanašajo na zaposlene mlajše kot na priletne paciente. Izločevanje iz potrebnih zdravstvenih posegov in zdravljenja se za starejše prične že po 60. ali 65. letu. Njim se sicer pripisuje največ bolezni, istočasno pa se jih odločno izloča iz zdravljenja. Farmacevtska industrija starejše spremeni v dobre potrošnike in radodarno jim deli množico tablet, naj pomagajo ali ne. Dobiček raste. Nova tehnologija nam ponuja raznolik in sodoben, osebni način zdravljenja. Vseživljenjsko izobraževanje ni več le za poklic, ampak zato, da nas usposobi, da sami poiščemo individualne poti zdravljenja. V Evropi npr. najdemo specializirane centre za radiokirurgijo, kjer vas operira robot, obstajajo specializirani centri za zdravljenje slinavke itd. Sami moramo iskati informacije in načrtovati, kje bomo poiskali pravo pomoč. Vseživljenjsko izobraževanje nas pripravlja tudi za osebno sodelovanje pri zdravljenju ter nasploh za vse življenjske vloge (life long, but life deep, slov. vseživljenjsko in poglobljeno v življenje). Vir: prof. dr. Ana Krajnc

Evropski ekonomsko socialni odbor in dvajset načel Evropskega stebra socialnih pravic Ljubljana, 17. marec 2025

Na povabilo Neže Repanšek, slovenske članice odbora, smo odgovarjali na vprašanja, ki so jih navzoči namenili izbranim slovenskima nevladnima organizacijama starih in mladih. Razmišljali smo, v kolikšni meri se naše delo odziva na te pravice, o tem, koliko smo povezani med seboj in z odločevalci za doseganje političnih ciljev, kakšne so naše možnosti podajanja in so-oblikovanja predlogov za blaginjo starejših in njihovo vključenost v družbo.

Louis Huvey: Lekcija branja. 1908, jedkanica

V knjigah so našli zatočišče Pariz, januar 2025

800.000 jih je, dedkov in babic, upokojencev, starejših, ki verjamejo v zgodnje preprečevanje funkcionalne nepismenosti in v to, da je branje močno družbeno zdravilo. Organizacija *Lire et faire lire* (slov. Brati in navajati na branje) jih združuje v skupnost, izdaja vodnike po berilih. Kaj reči vnukom, zatopljenim v zaslon prenosnega telefona, ki povedo, da branje sovražijo? Jim povedati, da nimajo prav, da ... Nikakor! Podajte se s telefonom v roki tja, kamor jih vodi pot in namenite jim čas za pogovor o tem, kaj berejo. Druga pot so vplivneži, ki pristanejo na to, da bodo spodbujali branje. Branje je širna planjava, kajti ne obstaja le ena pot branja, le en način ... Kdor bere, mora imeti besedilo rad. Se spominjate svoje prve knjige? Kaj vam je dala? Za povrh, nekateri starši puščajo knjige v stranišču. To je (kajpak!) majhna zvijača. Nazadnje otrok dolgo ni iz stranišča, kajti v knjigah so našli zatočišče.

Jasne misli Slovenske UTŽO

Zakaj so starejši običajno bolj zadovoljni s socialnimi odnosi kot mladi?

Večinoma so ljudje na stara leta bolj zadovoljni s svojimi socialnimi odnosi kot v mladosti. Ti se namreč s staranjem boljšajo. Starejši vstopajo v tiste odnose, kjer so lahko v pozitivnih razmerjih z drugimi. V teh odnosih je tudi konfliktnih situacij manj. Še več, na starejše se mnogi odzivajo prijazneje in bolj odpuščajoče kot na mlade. Socialni krog starejših je razumljivo ožji, saj so morda ovdoveli, nekateri prijatelji so že umrli in mnogi v starosti živijo sami. Morda ob tem dejstvu predvidevamo, da bodo starejši osamljeni in nezadovoljni s svojim socialnim življenjem, a temu ni tako! Njihov socialni krog se resda skrči, a delež zaupnih in zaupljivih odnosov ni manjši, kot je bil v njihovih srednjih letih. Starejši so tudi deležni opore okolja. V mladih letih si ljudje nabirajo znanje in odnose za prihodnost. V starosti pa je čas, ki jim preostane, krajši, zato živijo tu in danes. Ohranijo najbolj nagrajujoče odnose, druge spet opustijo. V imenu dolgotrajnosti nekaterih odnosov pa so pripravljeni tudi marsikaj oprostiti. Starejši ob nekaterih situacijah zamahnejo z roko ali pa se iz njih zlagoma in tiho izpletejo tako, da pustijo stvarjem prosto pot. (Vir: [Gloria Luong](#)¹, [Susan T Charles](#)², [Karen L Fingerman](#)³ Better With Age: Social Relationships Across Adulthood)

Večina v starosti boluje od 20 do 40 let

Življenjska obdobja se delijo, smo že nemalokrat poudarili. Še nedavno so se starejši/stari delili le na mlade stare in stare stare in starost naj bi se pričela pri 65-ih, v popoklicnem obdobju. Zdaj pa ima tudi starost svoja obdobja. Deli se na etape: 60-75 let imajo mladi stari; začetek starosti (prva stopnica starosti) traja od 75-90 let, ljudi te starosti pa imenujejo stare. Pozna starost se prične pri 90-ih. Takrat se uvrstimo med stare v visoki starosti ali zelo stare; ko dosežemo to starost, smo dolgoživi in navadno v nekdanjem četrtem življenjskem obdobju ali obdobju delne odvisnosti. Pa vendar takšna delitev po novih starostnih obdobjih ne pove kaj dosti. Več bi zvedeli o ljudeh, ustrežnejše bi bile politike starosti in staranja, če bi poznali njihov status. So moški ali ženske, živijo v mestu ali na deželi, v partnerskem odnosu ali sami, imajo brate in sestre, živijo skupaj z mladimi, v domu starejših, so zaposleni ali ne? So prostovoljci? Kako so živeli doslej? Imajo morda kronične starostne bolezni, kot so diabetes melitus, artritis, demenca, nevrodegenerativne bolezni ... onkološka obolenja, srčno žilna obolenja? Dolgoživost ima tudi svoje temne plati, saj večina v starosti boluje od 20 do 40 let.

Nazadnje je vse zgolj prav? Kako (ne) razumeti Donalda Trumpa in druge?

Voditeljem mnogi zamerijo sovražen odnos do državljanov. Mnogi voditelji se kažejo močni, kadar odločajo o šibkih, in šibki, ko so z močnimi. To velja tudi za zdajšnjega ameriškega predsednika, ki ga psihologi označujejo kot psihopata (avtoritarnost, odsotnost empatije, nezmožnost slišati in sprejeti, kar ni v njegovem referenčnem okviru, nagnjenost k laganju). Vsekakor pa ima Trump vsaj dve internalizirani zapovedi: »Bodi hiter« (tako kot Peter Veliki, ki je dejal »Tu bo mesto« in na tisoče delavcev je umrlo ob izgradnji Sankt Peterburga na močvirnih tleh) in »bodi močan«. Kadar ni v skladu z njima, doživlja muke. Ne more zapustiti svojega lažnega jaza (očetovo izmišljotino o Donaldovi moči, trdnosti, nepopustljivi vztrajnosti, bistrini, nezmotljivih odločitvah itd.), ker bi se soočil z nevzdržno praznino, če bi le za trenutek prenehal govoriti o svoji in zgolj svoji veličini (tudi Hitler je nekoč dejal, da so ljudje lahko srečni, da ga imajo!). Vse, kar Trump naredi, je v njegovih očeh prav, kajti pod očetovim vplivom se ni naučil razlikovati med tem, kar je prav in kar je napak. Da ne zmore trohice empatije, pa je tudi razumljivo, saj ga v otroštvu ni nihče zrcalil. Nihče se bojda ni

odzival na njegova čustva ali misli, zrcaljenje pa je nujno za razvoj empatije. (Iz razprave v študijskem krožku Medsebojni odnosi).

V 98. letu *Ančka Gošnik Godec* odhaja od nas, nam pa zapušča topla občutja ob svojem nemajhnem opusu, ilustracijah Muce Copatarice, Zlate ptice, Tri botre lisičice in številnih drugih. Znova si jih ogledjte: <https://centerilustracije.si/ilustrator/ancka-gosnik-godec>

Prebrali smo *Krošnja z neznanimi sadeži*

Mladinska knjiga, 2024

Helena Koder, avtorica dela *Krošnja z neznanimi sadeži*, premišljuje in piše izjemno občutljivo. Natančno izoblikuje misli, da bi sebi utrla pot v globino doživljanja in razumevanja umetnosti in življenja. Enajst esejev, revijalno objavljenih v zadnjih desetih letih, je zdaj zbranih na enem mestu kot navdihujoče pričevanje o tem, da je življenje, vsem končnostim navkljub, lahko neskončno zanimivo in polno smisla.

Napovedujemo, vabimo

Enajsta šola v knjigarni: [Tekstil in trajnost](#). Predavanje Alenke Gabriele Ščuka
Torek, 1. april 2025, ob 11. uri, Mladinska knjiga, Slovenska cesta 29, Ljubljana, dvorana
Toneta Pavčka

Letni posvet mreže SUTŽO

Četrtek, 3. april 2025, ob 9.30 uri, City hotel Ljubljana, Dalmatinova ulica 15, Ljubljana
Več: <https://www.utzo.si/strokovni-posvet-mreze-sutzo>

Usposabljanje mentorjev na univerzah za tretje življenjsko obdobje

Torek, 6. maj 2025, ob 10. uri, Izola. Izobraževalni dogodek mreže SUTŽO
Prijave: petra@balis.si

Ljubljanska vrata v keramiki - odprtje razstave študijskih krožkov za keramiko UTŽO

Ljubljana, mentorica Lučka Šičarov
Četrtek, 8. maj 2025, ob 17. uri, Knjižnica Otona Župančiča, Kersnikova ulica 2, Ljubljana

Širimo obzorja, združujemo ljudi

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

Če besedilo ni oblikovano in slik ne vidite, pritisnite na Pogled ali View in nato HTML.

Spletne novice slovenskih univerz za tretje življenjsko obdobje ureja Dušana Findeisen.

Če novic ne želite več prejemati, to sporočite na naslov univerza3@siol.net